

חדשות בעולם

פולין סוערת מרצח ראש העיר: "היה מתוכנן מראש"

רצח ראש עיריית גדנסק הציף את כל המחלוקות שמהן סובלת פולין בשנים האחרונות. הממסד טוען כי מדובר במעשה טירוף אבל יש מי שמשוכנע שזה קשור לאווירה הפוליטית

ניסן צור 21/01/2019 12:04 8 דק' קריאה

תגיות: רצח / פולין

שתפו: [f](#) [t](#) [e](#) [m](#)

עצרת לראש העיר שנרצח (צילום: רויטרס)

"הרצח הזה היה מתוכנן מראש. מי שסובל מבעיות נפשיות או ספיוזרפניה לא מתכנן מעשה רצח בזהירות כזו. זה היה רצח בעל מניע ורקע פוליטיים". לפסיכולוגית מרטה אברמוביץ', המתגוררת בגדנסק, אין ספק כי הרצח שביצע סטפן וו. בשידור חי לעיני המצלמות ואילפי נוכחים בכיכר המרכזית של גדנסק בצפון פולין במהלך קונצרט צדקה, לא היה מעשה של טירוף רגעי, כפי שמנסים החוקרים וממשלת פולין לתאר. כמו רבים במדינה, גם היא זועמת על הניסיון לנתק את הקשר בין הרצח המזוויע לאווירה העכורה סביב הדיאלוג הפוליטי בפולין, שכוללת בשנים האחרונות התבטאויות ומעשים קיצוניים.

אוני יעינין אותך גם

- נאדג'טים מגניבים שנמכרים בטירוף ב-2019 (www.latestbuzztoday.com)
- דיווח: "עסקת המאה" של טראמפ תכלול אזור מיליון פלסטינים בירדן
- המהדורה המרכזית עם תמר איש שלום וסלי מורנו באתר החדשות 13 (רשת)
- בית המשפט הורה למשטרה להחזיר לעמיר מולנר את רכבו הממונן

הרצח התרחש בערב ראשון שעבר במהלך אירוע צדקה לאומי גדול עבור ילדים במצוקה ועבור בתי חולים לילדים, כשבזמן הקונצרט המרכזי התפרץ לבמה סטפן וו., אסיר משוחרר בן 27, ולעיני כל דקר כמה פעמים את ראש העיר הנערץ פאבל אדמוביץ'. הדקירות היו קטלניות ופגעו ישירות בלבו של אדמוביץ', שהתמוטט על הבמה. הרצח עצמו, שריצה בעבר חמש שנות מאסר על עבירות אלימות ומקרי שוד בנק, המשיך בקור רוח מצמרר להסתובב בין חברי התזמורת, שעוד עמדו על הבמה, תוך שהוא מנופף בסכין בתנועות ניצחון. בהמשך הוא לקח את המיקרופון וצעק לתוכו את המילים שגרמו לזעם ולמחלוקות הפוליטיות בפולין להתפרץ בעוצמה אדירה בימים האחרונים: "שלום, שמי סטפן. ישבתי בכלא על לא עוול בכפי ועברתי עינויים קשים תחת הממשלה הקודמת בראשות מפלגת 'הפלטפורמה האזרחית', ולכן ראש העיר מת עכשיו".

ראש העיר אדמוביץ', שנחשב לאחד מראשי הערים המפורסמים והנערצים בפולין, היה חבר לשעבר במפלגת 'הפלטפורמה האזרחית' ששלטה בפולין עד שנת 2015. הוא נחשב לאדם ליברלי ונאור שתמך בקהילות מיעוטים בעיר, ובהן קהילת הלהט"ב והקהילה היהודית שאליה היה מקורב מאוד.

פאבל אדמוביץ'. קרדיט: רויטרס

הרצח המזוויע הציף באחת את המחלוקות הפוליטיות שהיו חבויות עד היום, ובין היתר גרם לזעם עצום כלפי הממשלה הנוכחית בראשות מפלגת "חוק וצדק" הלאומנית, שאדמוביץ' היה אחד ממבקריה החריפים ביותר. כבר עם כניסתה של "חוק וצדק" לתפקיד בסוף שנת 2015 השתנתה האווירה הציבורית בפולין. פעילים לאומניים החלו להרים ראש ולהפגין בפומבי כמה גילויי אלימות כלפי בני מיעוטים, ותקריות על רקע גזעני רשמו עליהן חדה. ראשי המפלגה יצאו להתבטאויות מעוררות מחלוקת, במיוחד כלפי חברי האופוזיציה וכלפי קהילות מיעוטים בשנים האחרונות.

שטטוש האמת

הסערה החלה כבר עם פרסום מכתב התמיכה של נשיא פולין המכהן, אנדז'יי דודא, בזמן שאדמוביץ' היה עדיין בבית החולים לאחר ניתוח חירום, שלאחריו הלך לעולמו. "בדרך כלל אני חלוק פוליטית עם ראש העיר אדמוביץ' בנוגע לנושאים ציבוריים ועניינים פנים-פוליטיים, אבל היום אני אותו ללא תנאים ומתפלל להלחמתו", כתב דודא.

הודעת התמיכה עוררה ביקורת חריפה מצד רבים בפולין שהאשימו את הנשיא באכזר מחלוקות פוליטיות ברגע טרגי כזה. יומיים לאחר הרצח, החלו דיווחים בכלי התקשורת הממלכתיים, הנשטטים על ידי מפלגת "חוק וצדק", כי הרצח סובל מבעיות נפשיות שהביאו אותו לבצע את המעשה. עבור רבים, כמו הפסיכולוגית מרטה אברמוביץ' - שהכירה את ראש העיר המנוח באופן אישי - מדובר בניסיון לטשטש את המניע האמיתי.

"מדובר במעשה פוליטי", היא אומרת. "הרצח אמר שעשה זאת בגלל מפלגת 'הפלטפורמה האזרחית' ולא ממניעים אחרים. יכול להיות שהוא אכן סובל מבעיות נפשיות, אבל אין ספק שהמתקפה הזו תוכננה בקפדנות. הוא השיג תעודת עיתונאי שאפשרה לו להיכנס לאזור התקשורת, הוא הביא את הסכין, וחוות דעת של מומחה קבעה שקשה מאוד לרצוח אדם עם סכין כזו בכמה שניות, כך שהוא תכנן הכל מראש. אדם במצב פסיכטי לא יכול לתכנן רצח כזה. לכן המסקנה שלי היא שהוא תכנן את המעשה".

מיד לאחר מכן יוצאת אברמוביץ' למתקפה נגד מפלגת השלטון "חוק וצדק", בטענה כי היא מנסה לנתק את עצמה מאחריות לאירוע: "התביעה והממשלה הודיעו מיד כי הרצח הסובל מבעיות נפשיות. מעולם זה לא נאמר זמן קצר כל כך אחרי תחילת חקירה. התביעה בפולין איננה עצמאית יותר, היא נשלטת על ידי שר המשפטים וביגנייב ז'יבורי שהוא בעצמו גם התובע הכללי, ולכן אפשר לחשוד כי לעולם לא נדע מה בדיוק אירע". ז'יבורי עצמו דווקא התבטא בחריפות ביום חמישי האחרון, ואמר כי "אם יתברר כי הרצח ביצע את המעשה בדעה צלולה, מאסר עולם הוא העונש היחיד שראוי לו, בהתחשב בכך שאין בחוק הפולני עונש מוות". עוד הודיע ז'יבורי כי יפעל להחמרת העונשים על מעשי רצח ועבירות קשות: "לא ייתכן שמי שמבצע פעמים כאלו חמורים יצא עם עונשים קלים יחסית".

ההודעה המהירה של החוקרים על "הבעיות הנפשיות שמהן סובל הרצח" הביאה את איגוד הפסיכיאטרים בפולין לפרסם הודעה שבה נמסר כי "גם אדם הסובל מבעיות נפשיות מושפע מהאווירה והנתונים סביבו".

אברמוביץ' מסכימה עם ההצהרה: "בתקשורת הפולנית, שנשלטת על ידי מפלגת 'חוק וצדק', הציגו את חברי ותומכי מפלגת השלטון הקודמת כפושעים וכאנשים מהסוג הנחות ביותר. הטלויזיה הלאומית מציגה נאומי שנאה כלפי האופוזיציה. האסירים בבתי הכלא רואים את תחנות הטלויזיה האלו. אני חושבת שרמת המניפולציה בתקשורת הפולנית כיום גבוהה יותר מאשר בתקופה הקומוניסטית".

הזעזוע מהרצח הנורא הביא את יו"ר אובשיאק, האישי שייסד את אירוע הצדקה הלאומי לפני 27 שנים ואחד האנשים האהובים בפולין, להודיע על פרישה מתפקידו. במכתב פתוח שפרסם באתר ארגון הצדקה, הביע אובשיאק את מה שרבים מתושבי פולין חשים בשנים האחרונות. הוא גם קרא למעריציו שלא להגיב באלימות ולא לגרור את המדינה למלחמת אזרחים.

מרטה אברמוביץ'. קרדיט: Slawomir Panek

"זו מדינה שהפכה להיות כה מסובכת בשלוש השנים האחרונות, עד שאנחנו כבר לא יכולים אפילו לכבד יום כזה. התחלנו לתקוף אחד את השני. זו לפעמים ארץ פראית. אל תלכו בדרך הזו. אי אפשר להילחם באלימות עם אלימות. בואו לא נקשיב לאלו שאומרים לנו להתפצל. אל תצעדו אחרי אנשים שמטפחים את השנאה הזו אצל אחרים". הודעת הפרישה של אובשיאק גררה מאות אלפי תגובות ברשתות החברתיות מצד פולנים שהתחננו בפניו שלא לנטוש את המוסד שהקים והפך לחניגה של צבע, מופעים פומביים, ובעיקר גיוס כספים המוני לטובת ילדים נזקקים.

מודל חיקוי

אחד החששות הגדולים בפולין הוא שהרצח הפומבי יגרור אחריו מעשי חיקוי. כבר בשעות הראשונות אחרי הדיווח על הדקירות הקטלניות של ראש העיר, החלו להתפרסם ברשתות החברתיות קריאות לרצוח אישי ציבור נוספים. משטרת פולין עצרה כמה בני אדם, ובתוך זמן קצר הודיעה, שוב, כי "מדובר באנשים הסובלים מבעיות נפשיות".

פרופ' קשישטוף קרייבסקי, ראש החוג לקרימינולוגיה באוניברסיטה הייגלונית בקרקוב, לא שולל את האפשרות שהרצח, ואכן סבל מבעיות נפשיות, ועם זאת, גם היה המוצא לקשר בין הדיאלוג הפוליטי האלים בפולין לרצח, ולא חוסך מילים קשות לתאר את האווירה העכורה והמסוכנת בפולין הנוכחית. "באופן כללי, אנשים שהורשעו בעבירות מתמודדים עם כך בשתי דרכים עיקריות: מודים באשמה ומתחייבים לחזור למוסד, או מכחישים את האשמה ושומרים על הדימוי העצמי החיובי שלהם", הוא מסביר.

"מרבית האנשים לא רוצים לחיות עם הסטיגמה של רצח או שודד בנקים, ולכן התחוזה לקרובן של דינו פוליטי עשויה להיות מאוד שימושית במקרים כאלו. כך היה נפוץ בקרב פושעים פולנים 'רגילים' לפני 1990, שטענו כי נפלו קורבן לרדיפת השלטונות הקומוניסטיים. לכן הרצח טוען כי נעצר תחת ממשלת הפלטפורמה האזרחית ועונה בבית הכלא תחת הממשלה הקודמת, ואם הוא אכן סובל מבעיות נפשיות, ההסתברות לדרך מחשבה כזו נוברת. אם אתה חי במדינה עם בעיה של גילויי שנאה, ובפולין יש ללא ספק בעיה כזו שהתגברה מאז 2015 – אם אנשים תולים בפומבי בובות בדמות מחוקקי אופוזיציה ושולחים 'תעודות פטירה פוליטיות' לראשי ערים, אם התובע הכללי מתעלם מעבירות אלימות של לאומנים בטענה כי הם 'רק הביעו התנגדות', אם התביעה מתייחסת למי שלובש חולצה עם הכותוב 'מוות לאויבי האומה' כ'פטריוטיים פולניים' – זה המתכון לרצח כאלו. עם זאת, אי אפשר לקבוע בוודאות שהרצח הזה בוצע ממניעים פוליטיים. ברור שלא באמת מדובר כאן בסוג של קנאות פוליטית. לכן מדובר במעשה כמו יגאל עמיר שרצח רבין, יצחק רבין, לדוגמה".

בימים האחרונים נעצרו כמה אנשים שקראו למעשי רצח נוספים. מה מושך אנשים לחקות רוצחים מפורסמים?

"זו תופעה אפשרית, והיא נובעת בעיקר מאווירה שבה אתה יכול ללמוד ממקורות שונים מי אחראי לסבל שלך. כיום המקורות האלו הם האינטרנט והרשתות החברתיות. אם החברים שלך מהללים את המעשה או את יאנוש ולוש, מהגר פולני המרצה עונש מאסר עולם בדרום אפריקה על רצח פוליטי ונחשב גיבור לאומי של הימין הקיצוני בפולין, מדוע שלא תרצה גם אתה להיות גיבור לאומי? קרוב לוודאי שאף אחד בעולם לא יודע איך לעצור את התופעה הזו".

אז אולי דווקא עונש מוות יוכל להרתיע רוצחים פוטנציאליים?

"אני מתנגד לעונש מוות. ראשית, יש הוכחות מארצות הברית שזה לא משפיע. הרתעה של עונש מוות היא מפוקפקת מאוד, ואני לא בטוח שמדובר בעונש צודק. במקרים של עבריינים על רקע פוליטי או כאלו הסובלים ממחלות נפשיות, זה חסר היגיון לחלוטין, ולא תהיה לזה משמעות מלבד נקמה. עבריינים על רקע פוליטי לעולם לא יחשבו פעמיים, ואם הם מחליטים לבצע מעשה – הם מוכנים גם לחיות את חייהם. הוצאתם להורג רק תפוס אותם לגיבורים. אם הם סובלים מבעיות נפשיות, הם לא יחשבו פעמיים כי הם פשוט לא מסוגלים לחשוב באופן רציונלי".

גם הסוציולוג רפאל פנקובסקי, יו"ר ארגון "לעולם לא עוד", הנלחם בתופעת הנזענות והאנטישמיות בפולין, מטייל בסוף פברואר בכל מקום מדובר ברצח על רקע בעיות נפשיות. לטענתו, ייתכן מאוד כי השמיע לרצח היה ביטוי השנאה בתקשורת וברשתות החברתיות בפולין. "הייתי רוצה להאמין שמדובר במעשה על רקע נפשי, אבל קשה לי מאוד", ביטוי שנאה בפתיליים הם לא דבר חדש. אנו עוקבים אחריהם מאז שנות ה-90, ורואים אותם היום בכל רובדי החברה הפולנית – באצטדיוני כדורגל, ברחובות ובתקשורת. התופעה הזו גדלה משמעותית בשנים האחרונות, והשנאה התגברה בעקבות היויכוח הפוליטי. הפכנו לשני שבטים המתווכחים בחריפות. פולנים רבים רואים חובה להגן על 'המפלגה שלהם', גם תוך שימוש באלימות. יש מתקפה גוברת של לאומנות קיצונית.

ראש העיר אדמוביץ' היה ידוע כתומך של זכויות אדם וסובלנות, מקורב מאוד לקהילה היהודית ואיב מושבע של תנועת הימין הקיצוני האנטישמית 'צעירי כל פולין', שראשיה הנפיקו 'תעודת פטירה' מזויפת על שמו".